

Powstanie zarządu sukcesyjnego

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

W dniu 25.11.2018 r. weszła w życie ZarządSukcU¹. Do tego czasu w polskim porządku prawnym brakowało kompleksowej regulacji normatywnej, której przedmiot skoncentrowany byłby na sukcesji przedsiębiorstwa, czy też szerzej, dalszego prowadzenia działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy. Rozwiązania prawne funkcjonujące już w prawie polskim, które były wykorzystywane do przeprowadzenia sukcesji pokoleniowej, nie zapewniały kompleksowej ochrony prawnej nie tylko samym przedsiębiorstwom, lecz przede wszystkim następcom prawnym zmarłych przedsiębiorców, ich pracownikom, kontrahentom *etc.* Praktyka obrotu akomodowała różne instytucje prawne, tak aby sukcesja pokoleniowa po śmierci przedsiębiorcy odbywała się z jak najmniej dolegliwymi konsekwencjami prawnymi dla przedsiębiorstwa i jego beneficjariuszy. W związku z tym do tego celu wykorzystywano w szczególności przekształcenie w spółkę kapitałową, wniesienie przedsiębiorstwa jako aportu do spółki handlowej, pełnomocnictwo niegasnące na skutek śmierci, zabezpieczenie spadku przez ustanowienie zarządu tymczasowego czy zapis windykacyjny. Nie są to jednak instytucje ani koncepcyjnie pomyślane, ani predestynowane do tego, aby zapewniać płynność kontynuowania działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy, w tym zwłaszcza dawać optymalną ochronę biznesowi w najtrudniejszym okresie po śmierci jego nestora, trwającym do chwili udokumentowania praw po zmarłym przedsiębiorcy. Ze względu na spektrum problemów, m.in. proceduralnych, podatkowych czy kompetencyjnych, stosowane w praktyce rozwiązania nie spełniały oczekiwań przedsiębiorców będących osobami fizycznymi. Wydaje się, że taki stan rzeczy był główną przyczyną zjawiska, które określa się jako „emigracja kapitału za granicę”, polegającego na tym, że polscy przedsiębiorcy, którzy stworzyli i rozwinęli przedsiębiorstwa, wobec próżni systemowej w polskim porządku prawnym w zakresie narzędzi dedykowanych zapewnieniu sukcesji pokoleniowej, decydowali się na korzystanie z rozwiązań funkcjonujących w innych krajach. Wprowadzenie do polskiego porządku prawnego m.in. zarządu sukcesyjnego wychodzi naprzeciw temu problemowi społeczno-gospodarczemu, związanemu ze starzeniem się społeczeństwa polskiego. Jest to duże udogodnienie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców, gdyż przedsiębiorcy indywidualni w prze-

---

¹ Ustawa z 5.7.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 170. Należy jednak wskazać, że w pierwotnym tekście tytuł ustawy brzmiał: „o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej”. Tytuł został zmieniony na obecny nowelizacją dokonaną na podstawie art. 66 ustawy z 31.7.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, Dz.U. z 2019 r. poz. 1495 ze zm., która weszła w życie 1.1.2020 r.

ważającej mierze należą właśnie do tego sektora. Jak wynika z uzasadnienia projektu ZarządSukcU, zarząd sukcesyjny ma stanowić alternatywne rozwiązanie dla tworzenia planów sukcesji², a także remedium dla przypadków niepodjęcia lub niezakończenia realizacji planów sukcesyjnych przedsiębiorcy³. Podjęcie problemów badawczych dotyczących nowej instytucji prawnej, jaką stanowi zarząd sukcesyjny, jest więc aktualne i potrzebne. W polskiej literaturze prawniczej pojawiły się już opracowania, których przedmiotem jest zarząd sukcesyjny, choć nie jest ich jeszcze zbyt wiele. Zarząd sukcesyjny jest przedmiotem następujących opracowań: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku*, Warszawa 2019; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Pytania i odpowiedzi. Wzory pism. Przepisy*, Warszawa 2019; R. Wrzcionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku. Status i charakter prawny*, Warszawa 2020; pod red. J. Pazdan i A. Bieranowskiego, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Warszawa 2021; a także P. Widerski, *Zarząd sukcesyjny. Konstrukcja prawna*, Warszawa 2025. Ponadto ukazały się cztery komentarze poświęcone rzeczony materii, tj.: J. Bieluka, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz*, Warszawa 2019; pod red. M. Śledzikowskiego, W. Dubisa, A. Łuszczyk-Zajęc, T. Szarka, W. Zajęca, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Praktyczny komentarz*, Gdańsk 2019; S. Babiarsza i M. Jaśniewicza, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz*, Warszawa 2021; a także pod red. K. Osajdy, *Komentarze Prawa Prywatnego, t. IVC. Prawo spadkowe przedsiębiorców*, Warszawa 2022. Nie ma jednak opracowania, którego problem badawczy poświęcony został powstaniu zarządu sukcesyjnego. Dostrzeżenie tego istotnego z punktu widzenia dogmatycznego problemu stanowiło dla autora inspirację do podjęcia prac nad niniejszą pracą.

Główna teza brzmi następująco: zarząd sukcesyjny powstaje w wyniku powołania zarządcy sukcesyjnego i wyrażenia zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego przez osobę powołaną, aczkolwiek powołany zarządca sukcesyjny pełni swoją funkcję dopiero od chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Wyszczególnić zatem można powstanie zarządu sukcesyjnego *sensu stricto*, które ma miejsce, gdy nawiązany jest stosunek prawny zarządu sukcesyjnego, tj. z chwilą powołania zarządcy sukcesyjnego, jak również powstanie zarządu sukcesyjnego *sensu largo*, gdy zarząd sukcesyjny nabiera pełnej skuteczności, tak że osoba powołana zaczyna pełnić funkcję zarządcy sukcesyjnego, tj. z chwilą ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Konieczność naukowego zbadania problemu powstania zarządu sukcesyjnego wynika z tego, że ustawodawca nor-

---

² W literaturze przedmiotu wskazuje się, że planowanie spadkowe umożliwia zarządzanie majątkiem w taki sposób, by został on przekazany określonym osobom po śmierci spadkodawcy zgodnie z jego wolą. Zabezpiecza to również przed powstaniem sporów majątkowych między członkami rodziny; por. D. Tarnowska, w: A. Mariański (red.), *Sukcesja biznesu, czyli jak zadbać o bezpieczeństwo przedsiębiorstwa i rodziny*, Gdańsk 2016, s. 79.

³ Zob. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, Druk Nr 2293, Sejm VIII kadencji, s. 18.

mując mechanizm powstania zarządu sukcesyjnego, ogólnie rzecz ujmując, nie zastosował się do metodologicznej zasady, w filozofii zawierającej się w maksymie, że nie należy mnożyć bytów ponad potrzebę, a która w języku łacińskim brzmi: „*entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*”⁴. Wprowadził on bowiem do mechanizmu powstania zarządu sukcesyjnego dwa centralne terminy, tj. „powołanie zarządcy sukcesyjnego” i „ustanowienie zarządu sukcesyjnego”, co implikuje wątpliwości dotyczącą momentu, od którego mamy do czynienia z zarządem sukcesyjnym. Mimo że instytucja zarządu sukcesyjnego została wprowadzona do systemu prawa niedawno i brakuje jeszcze pogłębionej analizy dogmatycznej nie tylko problematyki powstania zarządu sukcesyjnego, ale spektrum zagadnień odnoszących się do zarządu sukcesyjnego, to już teraz, na podstawie dość nielicznych wypowiedzi doktrynalnych, wydaje się, że można powiedzieć, iż zaczynają formować się dwa spolaryzowane stanowiska, które gdzie indziej lokują czynnik sprawczy w mechanizmie powstania zarządu sukcesyjnego. Pierwsza grupa poglądów lokuje powstanie zarządu sukcesyjnego przy powołaniu zarządcy sukcesyjnego, zaś druga grupa poglądów – przy ustanowieniu zarządu sukcesyjnego.

Pochodnymi tezy głównej są następujące dalsze tezy szczegółowe: powstanie zarządu sukcesyjnego może nastąpić w dwóch trybach powołania zarządcy sukcesyjnego – przez samego przedsiębiorcę (tryb za życia przedsiębiorcy), a także po śmierci przedsiębiorcy (tryb pośmiertny); w trybie za życia przedsiębiorcy można wskazać na dwa sposoby powołania zarządcy sukcesyjnego, tj. zarządca sukcesyjny może zostać powołany przez to, że przedsiębiorca wskaże określoną osobę do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego (art. 9 ust. 1 pkt 1 ZarządSukCU) albo zastrzeże, że z chwilą jego śmierci wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym (art. 9 ust. 1 pkt 2 ZarządSukCU); w trybie pośmiertnym można zaś wskazać na dwa podtryby powołania zarządcy sukcesyjnego, tj. notarialny (art. 12 ZarządSukCU i art. 95z–95ze PrNot⁵) i sądowy (art. 56 ust. 2 ZarządSukCU i art. 665³ § 2 KPC⁶); notarialna procedura powołania zarządcy sukcesyjnego jest dwuetapowa; pierwszym etapem jest spisanie notarialnego protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, a drugim – sporządzenie aktu powołania zarządcy sukcesyjnego.

Z zaprezentowanych tez wynikają kolejne tezy, jeszcze bardziej szczegółowe. Systematyzując je wg treści poszczególnych rozdziałów, można wskazać, że w rozdziale pierwszym chodzi o następujące twierdzenia: powołanie zarządcy sukcesyjnego jest jednostronną czynnością prawną, dla skuteczności której wymagana jest zgoda osoby powołanej; ustanowienie zarządu sukcesyjnego stanowi warunek prawny (*conditio iuris*) powołania zarządcy sukcesyjnego; powołanie zarządcy sukcesyjnego jest czynnością prawną zobowiązującą; powołanie zarządcy sukcesyjnego jest czynnością prawną *inter vivos*; powołanie zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy jest czynnością

⁴ Zob. J. Zajadło (red.), N. Cieslewicz i in., Łacińska terminologia prawnicza, Warszawa 2020, s. 37.

⁵ Ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1001.

⁶ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.

prawną *post mortem*; funkcja zarządcy sukcesyjnego powstaje z chwilą powołania zarządcy sukcesyjnego, a nie z chwilą ustanowienia zarządu sukcesyjnego, przy czym zarządca sukcesyjny rozpoczyna pełnienie tej funkcji dopiero od chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego; oświadczenie woli o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, aby zostało skutecznie złożone, musi dojść do osoby powoływanej w taki sposób, żeby mogła ona zapoznać się z jego treścią (art. 61 KC⁷); w podtrybie notarialnym powołanie zarządcy sukcesyjnego następuje już w notarialnym protokole powołania zarządcy sukcesyjnego, a stosunek prawny zarządu sukcesyjnego powstaje z chwilą spisania notarialnego protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego; akt powołania zarządcy sukcesyjnego ma charakter deklaratoryjny i jedynie potwierdza prawidłowość powołania zarządcy sukcesyjnego; dopuszczalne jest sporządzenie aktu powołania zarządcy sukcesyjnego przez innego notariusza niż ten, który spisał protokół powołania zarządcy sukcesyjnego; zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego, o których mowa w art. 12 ust. 3 ZarządSukcU, są oświadczeniami woli stanowiącymi elementy stanu faktycznego czynności prawnej powołania zarządcy sukcesyjnego, a w zakresie nieuregulowanym przepisami szczególnymi zastosowanie do nich znajduje art. 63 KC; oświadczenia woli o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego, o których mowa w art. 12 ust. 3 ZarządSukcU, aby zostały skutecznie złożone, muszą dojść do osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego w taki sposób, żeby mogła ona zapoznać się z ich treścią (art. 61 KC); do zachowania terminu zawitego powołania zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w art. 12 ust. 10 ZarządSukcU, wystarczy skuteczne złożenie przez osobę powołującą przed upływem tego terminu oświadczenia woli o powołaniu zarządcy sukcesyjnego osobie powoływanej na zarządcę sukcesyjnego; zarządca sukcesyjny może zostać powołany w drodze orzeczenia sądu (art. 56 ust. 2 ZarządSukcU), przy czym powołanie w drodze orzeczenia sądowego należy rozumieć ściśle, tj. zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ZarządSukcU, tak więc aby powołany zarządca sukcesyjny mógł pełnić funkcję, konieczne jest spełnienie dalszych przesłanek, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2 i 3 ZarządSukcU; orzeczenie sądowe ma charakter konstytutywny, ale zarządca sukcesyjny powołany przez sąd zaczyna pełnić funkcję od chwili dokonania jego wpisu do CEIDG, a nie od chwili uprawomocnienia się orzeczenia merytorycznego, w którym został powołany; źródłem stosunku prawnego zarządu sukcesyjnego nie może być umowa.

Rozdział drugi poświęcony jest wykazaniu prawdziwości twierdzeń, że: zgoda osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2 ZarządSukcU, stanowi warunek prawny (*conditio iuris*) powołania zarządcy sukcesyjnego; zgoda osoby powołanej jest przypadkiem zgody w rozumieniu art. 63 KC i stanowi ona element stanu faktycznego czynności prawnej powołania zarządcy sukcesyjnego; oświadczenie woli o wyrażeniu zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego ma oznaczonego adresata i zostaje złożone z chwilą, w której doszło do adresata w ten sposób, że mógł on zapoznać się z jego treścią (art. 61 KC); nie jest dopuszczalne wyrażenie zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego już po śmierci

---

⁷ Ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.

przedsiębiorcy przez osobę powołaną w trybie za życia przedsiębiorcy; w przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego w podtrybie notarialnym zgoda na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego wymaga zachowania formy aktu notarialnego; w podtrybie sądowym zgoda na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego jest przesłanką materialną (merytoryczną) w postępowaniu o odwołanie zarządcy sukcesyjnego i powołanie zarządcy sukcesyjnego w miejsce odwołanego (art. 56 ZarządSukcU, art. 665¹ KPC).

Rozdział trzeci dotyczy takich twierdzeń jak: wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 3 ZarządSukcU, stanowi warunek prawny (*conditio iuris*) powołania zarządcy sukcesyjnego; wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego ma charakter konstytutywny, bez względu na to, czy następuje w drodze wpisu do CEIDG w rozumieniu art. 6 ust. 1 zd. 1 CEIDGU⁸, czy w wyniku opublikowania w rozumieniu art. 38 ust. 1 CEIDGU, a także bez względu na to, w jakim trybie zarządca sukcesyjny został powołany; w przypadku podtrybu notarialnego notariusz przy dokonaniu zgłoszenia do CEIDG powołania zarządcy sukcesyjnego nie ma statusu wnioskodawcy, jest zaś posłańcem, będącym pośrednikiem pomiędzy wnioskodawcą a organem ewidencyjnym, status wnioskodawcy ma z kolei osoba uprawniona w świetle art. 12 ust. 1 i 2 ZarządSukcU, która złożyła oświadczenie woli o powołaniu zarządcy sukcesyjnego.

W rozdziale czwartym bronię są twierdzenia, że: w trybie powołania zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy legitymację do powołania zarządcy sukcesyjnego ma osoba fizyczna, będąca przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ KC, która jest wyposażona w zdolność ewidencyjną, w związku z czym legitymację tę posiada m.in. osoba wykonująca działalność nieewidencjonowaną w rozumieniu art. 5 PrPrzed⁹; w trybie powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy legitymacja do powołania zarządcy sukcesyjnego jest modalna ze względu na to, czy powołanie zarządcy sukcesyjnego zachodzi przed, czy po udokumentowaniu praw po zmarłym przedsiębiorcy prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia albo wydanym europejskim poświadczeniem spadkowym, tak że można wyszczególnić dwa kręgi (klasy) osób mających legitymację do powołania zarządcy sukcesyjnego wskazane w art. 12 ust. 1 i 2 ZarządSukcU, w skład których wchodzi grupy, składające się z kolei z poszczególnych kategorii osób legitymowanych; w ramach kręgów powołać zarządcę sukcesyjnego może wspólnie więcej niż jedna osoba mająca legitymację; na zarządcę sukcesyjnego może zostać powołana osoba z orzeczonym zakazem lub środkiem karnym albo zabezpieczającym, wymienionych w art. 8 ust. 2 ZarządSukcU, przy czym ograniczenie z art. 8 ust. 2 ZarządSukcU nie może obowiązywać w chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego, inaczej stosunek prawny zarządu sukcesyjnego wygaśnie; przedsiębiorca nie może powołać samego siebie na zarządcę sukcesyjnego, podobnie jak w trybie pośmiertnym osoba, która składa

---

⁸ Ustawa z 6.3.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy, t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 541 ze zm.

⁹ Ustawa z 6.3.2018 r. – Prawo przedsiębiorców, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 236 ze zm.

oświadczenie woli o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, nie może powołać samej siebie na zarządcę sukcesyjnego; skutkiem braku legitymacji czynnej lub biernej jest bezwzględna nieważność powołania zarządcy sukcesyjnego; dopuszczalne jest powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedstawiciela ustawowego nie tylko w trybie powołania po śmierci przedsiębiorcy (art. 12 ust. 5 ZarządSukcU), lecz również w trybie powołania za życia przedsiębiorcy; dopuszczalne jest powołanie zarządcy sukcesyjnego przez pełnomocnika, ale wyłącznie gdy udzielono pełnomocnictwa szczególnego do powołania konkretnej osoby lub osoby ze skonkretyzowanej grupy osób na zarządcę sukcesyjnego; umocowanie prokurenta nie obejmuje powołania zarządcy sukcesyjnego.

Rozdział piąty odnosi się zaś do następujących twierdzeń: dopuszczalna jest wielość powołań zarządów sukcesyjnych, w wyniku której jednocześnie więcej niż jedna osoba posiada status zarządcy sukcesyjnego; w trybie powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy mogą mieć miejsce koincydencyjne powołania zarządców sukcesyjnych, gdy zachodzi zbieg kilku niezależnych od siebie powołań zarządców sukcesyjnych dokonanych przez różne części osób legitymowanych w świetle art. 12 ust. 1–3 ZarządSukcU; niedozwolone jest powołanie zarządcy sukcesyjnego pod warunkiem w rozumieniu art. 89 KC lub z zastrzeżeniem terminu w rozumieniu art. 116 KC, a jedyny wyjątek od tej zasady stanowi zarząd sukcesyjny, o którym mowa w art. 11 ust. 2 i 3 ZarządSukcU; jeżeli chodzi o rodzaj zarządu sukcesyjnego, o którym mowa w art. 11 ust. 2 i 3 ZarządSukcU, to stosunek prawny zarządu sukcesyjnego powstaje z chwilą ziszczenia się któregoś z warunków zawieszających tam wyszczególnionych, a nie z chwilą dokonania czynności prawnej powołania zarządcy sukcesyjnego; na gruncie art. 11 ust. 2 ZarządSukcU termin „powołanie” należy rozumieć szeroko jako kompletną czynność prawną powołania zarządcy sukcesyjnego, a nie wąsko jako przesłankę ustanowienia zarządu sukcesyjnego, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 ZarządSukcU; przedsiębiorca może powołać więcej niż jednego zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w art. 11 ust. 2 i 3 ZarządSukcU; dopuszczalne jest wielostopniowe podstawienie zarządcy sukcesyjnego; nie jest dozwolone powołanie przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego, który byłby zobowiązany do tego, by po śmierci przedsiębiorcy uczynić zarządcą sukcesyjnym inną osobę; nie można powołać zarządcy sukcesyjnego, który miałby działać tylko łącznie z innym zarządcą sukcesyjnym, ewentualnie kilkoma zarządcami sukcesyjnymi; niedopuszczalne jest powołanie jednego zarządcy sukcesyjnego przez kilka osób wspólnie, a jedyny wyjątek od tej zasady istnieje w trybie powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy i zachodzi, gdy kilka osób mających legitymację czynną w ramach danego kręgu legitymacji (art. 12 ust. 1 i 2 ZarządSukcU) złożyło oświadczenia woli o powołaniu na zarządcę sukcesyjnego tej samej osoby.

Jeżeli chodzi o źródła prawa, to autor będzie opierał się w niniejszej pracy głównie na ustawach regulujących instytucję zarządu sukcesyjnego, zwłaszcza z zakresu prawa prywatnego, ale także postępowania cywilnego i administracyjnego. Wykorzystany zostanie w niej bogaty dorobek polskiej nauki prawa cywilnego materialnego, jak również prawa cywilnego procesowego, prawa handlowego, postępowania administracyjnego

i publikacji z zakresu prawa rzymskiego. Autor korzystał będzie z literatury zagranicznej, przede wszystkim austriackiej i niemieckiej. Instytucja zarządu sukcesyjnego nie ma paralelnego odpowiednika w porządkach prawnych innych państw europejskich. Wobec tego, z uwagi na przyjęty problem badawczy, praca nie ma charakteru prawoporównawczego. Niemniej jednak pewne elementy prawoporównawcze występują, zwłaszcza gdy chodzi o prawo austriackie, w którym istnieje instytucja prawa dalszego prowadzenia działalności gospodarczej (*Fortbetriebsrecht*). Asumptem do wprowadzenia w pewnym zakresie, relewantnym z punktu widzenia obranego problemu badawczego, analizy prawoporównawczej jest to, że austriackie prawo dalszego prowadzenia działalności gospodarczej, podobnie jak polski zarząd sukcesyjny, stanowi instrumentarium, które predestynowane jest do przeprowadzenia sukcesji pokoleniowej przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne, odmiennie niż wiele innych instytucji prawnych, które niejako przy okazji mogą być używane do osiągnięcia takiego celu. Poza tym w niewielkim zakresie autor będzie korzystał z literatury anglojęzycznej i hiszpańskiej. Poza dorobkiem doktryny, w pracy wykorzystane zostanie orzecznictwo sądów polskich, a w bardzo ograniczonym zakresie również orzecznictwo unijne.

W skład monografii wchodzi wstęp, pięć rozdziałów i zakończenie. W rozdziale pierwszym zostanie poruszona zwłaszcza problematyka dwóch centralnych pojęć mechanizmu powstania zarządu sukcesyjnego, tj. ustanowienia zarządu sukcesyjnego i powołania zarządcy sukcesyjnego. Po usystematyzowaniu aparatury pojęciowej na użytek prowadzonej w tym rozdziale analizy, nastąpi określenie znaczenia pojęcia ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Dzięki temu zostanie przygotowane pole do analizy interakcji, jaka zachodzi pomiędzy ustanowieniem zarządu sukcesyjnego a powołaniem zarządcy sukcesyjnego. W ramach omówienia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, szczególna uwaga poświęcona zostanie kwestii momentu, w którym następuje ustanowienie zarządu sukcesyjnego, zarówno w trybie powołania zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy, jak i w trybie powołania zarządcy sukcesyjnego po jego śmierci. Autor następnie przejdzie do kolejnego kluczowego dla powstania zarządu sukcesyjnego problemu częściowego pracy, jakim jest powołanie zarządcy sukcesyjnego. Autor wyjdzie od określenia pojęcia powołania zarządcy sukcesyjnego, po czym zajmie się omówieniem szeregu szczegółowych zagadnień powołania zarządcy sukcesyjnego w obu jego trybach. Jeżeli chodzi o tryb za życia przedsiębiorcy, to jego omówienie z perspektywy powołania zarządcy sukcesyjnego rozpocznie się od przybliżenia obu sposobów powołania zarządcy sukcesyjnego, tj. wskazania określonej osoby do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego i zastrzeżenia, że z chwilą śmierci przedsiębiorcy wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym, a także relacji, jaka zachodzi pomiędzy tymi sposobami. Powiązane jest z tym zagadnienie adresata oświadczenia woli o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, czyli do kogo powinno dojść to oświadczenie woli, żeby można było mówić o tym, że zostało ono skutecznie złożone, jak też formy i terminu powołania zarządcy sukcesyjnego. Zagadnienia te będą stanowić kolejny odcinek rozważań rozdziału pierwszego. Jeżeli chodzi natomiast o tryb pośmiertny, to jego omówienie z perspektywy powołania zarządcy sukcesyjnego zacznie się od podtrybu notarialnego,

z uwagi na to, że właśnie na ten podtryb powołania zarządcy sukcesyjnego położony został przez ustawodawcę nacisk. Po refleksjach ogólnych na temat powołania zarządcy sukcesyjnego w podtrybie notarialnym, z poświęceniem uwagi interakcji między podtrybem notarialnym a podtrybem sądowym, autor przejdzie do etapów notarialnej procedury powołania zarządcy sukcesyjnego, w ramach której przeanalizowane zostanie spisanie protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego i sporządzenie aktu powołania zarządcy sukcesyjnego. Następnie poruszony zostanie problem zgód na powołanie zarządcy sukcesyjnego. Z powołaniem zarządcy sukcesyjnego ulokowanym w notarialnej procedurze powołania zarządcy sukcesyjnego koresponduje również zagadnienie adresatów oświadczenia woli o powołaniu zarządcy sukcesyjnego i wyrażenia zgody na to powołanie, a także formy powołania zarządcy sukcesyjnego i formy wyrażenia zgody na to powołanie oraz terminu powołania zarządcy sukcesyjnego, co będzie przedmiotem dalszych rozważań w rozdziale pierwszym. Po nich autor przejdzie do podtrybu sądowego. Rozdział pierwszy zakończy analiza dotycząca umowy o zarząd sukcesyjny.

Rozdział drugi poświęcony będzie problematyce zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego. Rozdział ten rozpocznie się od określenia pojęcia zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego, w tym umiejscowienia tej zgody w systematyce zgód występujących w prawie cywilnym. Następnie autor przejdzie do analizy treści oświadczenia osoby, która została powołana na zarządcę sukcesyjnego, o zgodzie na pełnienie tej funkcji. Ponadto w rozdziale drugim poruszone zostaną dalsze zagadnienia składające się na charakterystykę prawną zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego. Chodzi mianowicie o kwestię adresata oświadczenia o wyrażeniu tej zgody, formy tego oświadczenia, a także terminu na wyrażenie zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego. Zostaną one poruszone zarówno w odniesieniu do trybu powołania zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy, jak też trybu powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy przed notariuszem. Rozdział drugi zwieńczy przeprowadzenie analizy dotyczącej wyrażenia zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego w przypadku sądowego powołania zarządcy sukcesyjnego w trybie pośmiertnym.

Rozdział trzeci ma w dużej mierze charakter deskryptywny, gdyż jego przedmiotem jest, ogólnie rzecz ujmując, opis procedury ujawnienia zarządcy sukcesyjnego w CEIDG, co wynika z przewidzianego prawem wymogu dokonania wpisu do tej ewidencji zarządcy sukcesyjnego. W pierwszej kolejności, na użytek cząstkowego problemu badawczego objętego rzeczonym rozdziałem, uporządkowana zostanie terminologia. Jest to niezbędne, dlatego że o ile w przepisach ZarządSukCU ustawodawca posługuje się jednolicie pojęciem wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego, o tyle wg przepisów CEIDGU ujawnienie zarządcy sukcesyjnego w CEIDG nie w każdym przypadku jest możliwe w drodze wpisu do tej ewidencji, a to z tego powodu, że ujawnienie danych prokurenta następuje w drodze opublikowania informacji o prokurencie, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia sposobu powołania zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy przez zastrzeżenie, że z chwilą jego śmierci wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym. Mając na uwadze wskazany brak koherencji, autor zajmie się pojęciami: wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego i opublikowa-

nia w CEIDG informacji o zarządcy sukcesyjnym. Dalej zostanie omówiona procedura ujawnienia zarządcy sukcesyjnego w CEIDG w przypadku, gdy zarządca sukcesyjny został powołany w trybie za życia przedsiębiorcy. Istnienie dwóch sposobów powołania zarządcy sukcesyjnego w tym trybie wpływa na procedurę, tak że przejawia ona różnice w zależności od sposobu powołania. W związku z tym, gdy chodzi o powołanie przez wskazanie określonej osoby do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, to zostanie zreferowane zgłoszenie do CEIDG powołanego wg tego sposobu zarządcy sukcesyjnego, postępowanie o wpis do CEIDG, zmiana danych zarządcy sukcesyjnego wpisanych do CEIDG i skutki wpisu. Z kolei gdy chodzi o powołanie przez zastrzeżenie, że z chwilą śmierci przedsiębiorcy wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym, poza zgłoszeniem do CEIDG powołanego wg tego sposobu zarządcy sukcesyjnego zreferowaniu podlegać będzie postępowanie publikacyjne informacji w CEIDG, zmiana danych zarządcy sukcesyjnego opublikowanych w CEIDG, a także skutki opublikowania informacji o zarządcy sukcesyjnym. Następnie autor przejdzie do procedury ujawnienia w CEIDG zarządcy sukcesyjnego powołanego w trybie po śmierci przedsiębiorcy, która w przypadku podtrybu notarialnego zostanie przedstawiona wg schematu paralelnego do przyjętego w stosunku do trybu powołania za życia, tzn. zgłoszenie zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, postępowanie o wpis do CEIDG, zmiana danych zarządcy sukcesyjnego wpisanych do CEIDG i skutki wpisu. W końcu zostaną zaprezentowane zagadnienia proceduralne ujawnienia w CEIDG zarządcy sukcesyjnego, gdy został on powołany na mocy orzeczenia sądu, czyli w podtrybie sądowym.

Rozważania rozdziału czwartego będą oscylowały przede wszystkim wokół tego, kto może powołać zarządcę sukcesyjnego i kto może być powołany na zarządcę sukcesyjnego, z czym związane jest użycie w pracy pojęcia legitymacji. W uwagach wprowadzających tego rozdziału zostanie zatem określone, jak rozumiana jest legitymacja, gdy chodzi o zarząd sukcesyjny. Zostanie tam także, na użytek prowadzonej analizy, przeprowadzona systematyka rodzajów legitymacji, na której oparto z kolei strukturę zasadniczej części tego rozdziału, poświęconej problematyce legitymacji. Wobec tego, w strukturze odzwierciedlenie znajdzie fundamentalny podział legitymacji na czynną i bierną. W pierwszej kolejności omówiona będzie legitymacja czynna, czyli do powołania zarządcy sukcesyjnego. Legitymacja czynna została inaczej ukształtowana w zależności od trybu powołania zarządcy sukcesyjnego, stąd też w ramach tego cząstkowego problemu badawczego wyodrębniono redakcyjnie analizę dotyczącą legitymacji czynnej w przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego w trybie za życia przedsiębiorcy i w przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego w trybie po śmierci przedsiębiorcy. Jeżeli chodzi o legitymację czynną w tym pierwszym trybie, to poza ogólnym omówieniem legitymacji czynnej osoby fizycznej będącej przedsiębiorcą, dużo uwagi zostanie także poświęcone temu rodzajowi legitymacji w przypadkach szczególnych, implikujących pewne wątpliwości, tj. osoby wykonującej działalność nieewidencjonowaną; osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej; osoby fizycznej wykonującej działalność gospodarczą, ale nieprowadzącej przedsiębiorstwa; osoby samozatrudnionej; osoby, w stosunku do której orzeczono zakaz prowadzenia

działalności gospodarczej; zagranicznej osoby fizycznej i osoby prowadzącej działalność wyłączoną spod regulacji PrPrzed. Gdy chodzi natomiast o legitymację czynną w trybie pośmiertnym, to o ile problem ten na gruncie podtrybu sądowego nie nasuwa trudności dogmatycznych, o tyle w przypadku podtrybu notarialnego jest on złożony, a w związku z tym zachodzi potrzeba stworzenia siatki pojęciowej, dzięki której możliwe będzie przejrzyste jego omówienie. Toteż rozważania dotyczące legitymacji czynnej w podtrybie notarialnym rozpoczną się właśnie od siatki pojęciowej. W ogólnym zarysie we wstępie można jedynie zasygnalizować, że art. 12 ZarządSukcU daje asumpt do wskazania dwóch kręgów legitymacji czynnej, które z kolei dzielą się na mniejsze jednostki, szczegółowo omówione w rozwinięciu niniejszej pracy, w rozdziale czwartym. W ich ramach, jeżeli chodzi o pierwszy krąg legitymacyjny, analizie poddana zostanie legitymacja czynna małżonka przedsiębiorcy, jego spadkobierców i zapisobierców windykacyjnych. Natomiast jeżeli chodzi o drugi krąg legitymacyjny, analizie poddana zostanie legitymacja czynna spadkobierców, zapisobierców windykacyjnych przedsiębiorcy, jego małżonka, a także nabywcy przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w przedsiębiorstwie w spadku. W podtrybie notarialnym złożoność problematyki legitymacji czynnej nie wyraża się wyłącznie w rozbudowanej systematyce podmiotów mających uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego, lecz obejmuje także kwestię wyrażenia zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego, co stanowi kolejny odcinek rozważań na temat legitymacji czynnej. Z punktu widzenia samej legitymacji czynnej podstawowe znaczenie ma kwalifikacja podmiotowa osób dokonujących powołania zarządcy sukcesyjnego. Niemniej jednak korespondują z nią pewne fakty prawne, których wystąpienie u przedsiębiorcy może mieć przełożenie na powołanie po nim zarządcy sukcesyjnego. Niezbędne będzie więc zbadanie wpływu na uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego u osób posiadających adekwatną kwalifikację podmiotową takich faktów prawnych jak: zawieszenie działalności gospodarczej, wykreślenie z CEIDG, zaprzestanie wykonywania działalności gospodarczej i ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy, po którym ma zostać powołany zarządca sukcesyjny. Następnie autor przejdzie do omówienia legitymacji biernej. Wywód dotyczący zagadnień legitymacyjnych w zarządzie sukcesyjnym zwieńczą rozważania poświęcone skutkom prawnym powołania zarządcy sukcesyjnego przez osoby niemające legitymacji czynnej, jak również powołania na zarządcę sukcesyjnego osób niemających legitymacji biernej. Jest to zagadnienie ważne dla funkcjonowania zarządu sukcesyjnego w obrocie prawnym, a w przepisach ZarządSukcU materia ta nie została wyraźnie uregulowana, poza art. 34 ZarządSukcU odnoszącym się tylko do podtrybu notarialnego, który jednak ze względu na swoją enigmatyczność implikuje wiele wątpliwości, a co za tym idzie wymaga głębokiej analizy dogmatycznej. Z legitymacją do powołania zarządcy sukcesyjnego powiązana jest problematyka powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedstawicieli. Stąd też została ona umiejscowiona w rozdziale czwartym. Również w tym przypadku brak jest przepisów ZarządSukcU dedykowanych tej problematyce, z wyjątkiem art. 12 ust. 5 ZarządSukcU, który odnosi się jednak wyłącznie do podtrybu notarialnego. Poruszona

zostanie kwestia powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedstawiciela ustawowego, pełnomocnika i prokurenta.

Ostatni, piąty rozdział poświęcony będzie przede wszystkim szeroko pojętej wielości zarządców sukcesyjnych. Jego przedmiotem będą również rodzaje zarządu sukcesyjnego, a to z tego względu, że na ogół w ich przypadku zachodzi jakaś interakcja między więcej niż jednym zarządcą sukcesyjnym. Rozdział ten rozpocznie się od dokonania uporządkowania terminologicznego dla obu podanych cząstkowych problemów badawczych pracy, a gdy chodzi o drugi z nich, zostanie także przeprowadzona systematyka w obszarze rodzajów zarządu sukcesyjnego. Następnie autor przejdzie do zagadnienia stanowiącego dla dalszych rozważań tego rozdziału rdzeń. Chodzi mianowicie o to, czy jest w ogóle dopuszczalne powołanie więcej niż jednego zarządcy sukcesyjnego, z czym inherentnie związana jest konieczność poświęcenia szczególnej uwagi zakazowi proklamowanemu w art. 11 ust. 1 ZarządSukCU, tak co do rozumienia tego zakazu, jak i zakresu jego oddziaływania. Otworzy to pole do bardziej szczegółowych rozważań na temat wielości zarządców sukcesyjnych w obu trybach powołania zarządcy sukcesyjnego, najpierw w trybie za życia przedsiębiorcy, a potem w trybie po śmierci przedsiębiorcy. Ta analiza stanowiła będzie kolejny odcinek wywodu w rozdziale piątym. W końcu omówione zostaną rodzaje zarządu sukcesyjnego, w szczególności rodzaje normatywne, które wynikają wprost z przepisów ZarządSukCU. Autor pochylił się zwłaszcza nad zarządem sukcesyjnym podstawionym i jego podrodzajem, jakim jest dalszy zarząd sukcesyjny podstawiony. Jednak poza rodzajami normatywnymi, autor zajmie się również problematyką dopuszczalności rodzajów zarządu sukcesyjnego, które co prawda wprost nie wynikają z przepisów prawnych, lecz w wyniku twórczej egzegezy tych przepisów mogłyby wchodzić w rachubę. Chodzi mianowicie o zarząd sukcesyjny podstawiony powierniczy, zarząd sukcesyjny łączny i zarząd sukcesyjny wspólny. Monografię zwieńczy zakończenie zawierające wnioski końcowe.

W rozważaniach prowadzonych w tej pracy wiodące znaczenie będzie miała metoda logiczno-językowa. Praca nie ma charakteru historycznoprawnego, a zarząd sukcesyjny stanowi *novum*. W związku z tym nie ma w niej zasadniczo przestrzeni do aplikacji metody historycznej. Aczkolwiek zakres problemu badawczego postawionego w pracy wymaga sięgnięcia do wielu instytucji prawa cywilnego, które posiadają bogatą historię, sięgającą tradycji prawa rzymskiego. Dlatego też używana będzie metoda historyczna, ale w bardzo niewielkim zakresie. Zastosowana będzie również metoda prawnoporównawcza, zwłaszcza odnośnie do prawa austriackiego i niemieckiego, jako tło dla analizy problemów zarządu sukcesyjnego. Metoda ta będzie miała jednak ograniczony zakres, gdyż praca nie ma charakteru prawnoporównawczego. Autor sięgać będzie także do metody argumentacyjnej.

Metoda logiczno-językowa bardzo mocno uwidocznić się będzie we wszystkich pięciu rozdziałach, gdyż kluczowe znaczenie ma w nich właśnie analiza opisowa obowiązującego prawa, która syntetycznie rzecz ujmując, prowadzona będzie w zakresie powołania zarządcy sukcesyjnego, zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego, wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego, legitymacji do powołania i bycia powoła-

nym na zarządcę sukcesyjnego oraz wielości powołań zarządców sukcesyjnych. Dużą rolę będzie odgrywała również metoda argumentacyjna. Topika prawnicza użyta zostanie we wszystkich pięciu rozdziałach, ponieważ w nich wszystkich zachodzi potrzeba obrony postawionych tez. Przedstawiona będzie argumentacja przemawiająca za bronionymi w poszczególnych rozdziałach tezami i kontrargumentacja przeciw rozwiązaniom konkurencyjnym, które albo już zostały zaprezentowane w doktrynie, albo hipotetycznie wchodziłyby w rachubę, z uwagi na to, że zarząd sukcesyjny jest instytucją relatywnie nową i wiele problemów postawionych w pracy nie zostało jeszcze poruszonych w literaturze przedmiotu ani w orzecznictwie. Również we wszystkich pięciu rozdziałach monografii wywód wzbogaci metoda prawnoporównawcza, gdyż pewne zagadnienia zarządu sukcesyjnego poruszone w kolejnych rozdziałach omawiane będą w oparciu o porównanie z prawem dalszego prowadzenia działalności gospodarczej zawartym w prawie austriackim. Z kolei metoda historyczna zostanie w niewielkim zakresie użyta w rozdziale pierwszym, ale także drugim i czwartym.

Praca uwzględnia stan prawny na 1.2.2025 r.

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl